

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
พระกิตติญาณโสภณ (บัวผัน ปุณฺณมโม)

ผู้วิจัย : พระมหาสงกรานต์ ฐมฺมทินฺโน / จันทรแดง

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาประมวล ฐานตฺโต, ป.ธ. ๖, พธ.บ.(ภาษาไทย), M.A.(Ling),
M.A., Ph.D.(Pali & Bud.).

: ดร.ประยูร แสงใส ป.ธ. ๔, พ.ม., พธ.บ.(สังคมศึกษา), P.G. Dip. In
Journalism., M.A. (Ed.), Ph.D. (Ed.).

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๗ มีนาคม ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้คือ (๑) เพื่อศึกษาพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๒) เพื่อศึกษาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระกิตติญาณโสภณ (๓) เพื่อศึกษาผลงานของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระกิตติญาณโสภณ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีวิเคราะห์ เอกสาร และสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำผลวิเคราะห์มาประกอบวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์

จากการศึกษาพบว่า การประกาศพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้ามุ่งประโยชน์ของมหาชนเป็นที่ตั้ง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการสื่อสารธรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นหลักและกำหนดเป็นนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่เหล่าสาวก พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักลีลาการสอน ๔ ประการ ได้แก่ สันตสนา คือ การชี้แจงแสดงเรื่องราวให้ชัด จำแนกแจกแจง แยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผล สมာทปนา คือ ด้วยการแนะนำให้ซาบซึ้งถึงคุณค่ามองเห็นความสำคัญและประโยชน์ สมุตเตชนา คือ การเร้าใจ ยกใจ ชูใจให้อาหาญแก้อั้วกล้า ด้วยการอธิบายให้กระตุ้นเร้าให้เกิดความอยากรู้ สัมปหังสนา คือ การขโมยใจให้เข้มข้น ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ ผลการสอนของพระพุทธเจ้าจึงเกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังจนมีศรัทธา นำไปปฏิบัติทำให้ชีวิตเกิดความสุขทั้งแก่ตนและสังคม

พระกิตติญาณโสภณ (บัวผัน ปุณฺณมโม) เป็นพระเถระที่ยึดหลักการในการเผยแผ่ ตามนัยองค์แห่งพระธรรมกถึก ๕ ด้วยการแสดงเนื้อหาตามลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจชัด ในแต่ละประเด็นสอนด้วยจิตเมตตา มุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่เห็นแก่อาภิส ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น วิธีการในการเผยแผ่ ได้แก่ สอนจากง่ายไปหายากตามลำดับ โดยยึดหลัก จับประเด็น เน้นสำคัญ ด้วยวิธีการยกอุทาหรณ์และเล่านิทาน เปรียบเทียบด้วยอุปมาอุปไมย ยกพุทธศาสนสุภาษิต คำคม โคลง กลอน และใช้ภาษาที่ง่าย เหมาะสมแก่ผู้ฟังตามโอกาส หลักธรรมที่ใช้สอน คือ สีลสมาธิ ปัญญา พรหมวิหาร ๔ ครองงานด้วยหลัก ๔ ศ. คือ ส่งเสริม สร้างสรรค์ เสียสละ สามัคคี เกิดประโยชน์ต่อสังคม นำหลักธรรมไปประยุกต์ชีวิตประจำวันได้ และมีการแต่งประพันธ์หนังสือ เพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนา

ผลงานการเผยแผ่ตามภารกิจ ๖ ด้านของคณะสงฆ์ คือ งานการปกครอง หลักการปกครองจะมีทั้งพระเดชและพระคุณ ในตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าอาวาสวัดศรีนวลมีความสำคัญและจำเป็นต่อการปกครองคณะสงฆ์ทั้งในวัดและนอกวัด ด้านศาสนศึกษา ได้ส่งเสริมโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - บาลี และแผนกสามัญศึกษา ให้การศึกษาแก่ภิกษุสามเณรจำนวนมากในแต่ละปี ด้านสาธารณูปการ ได้ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดจัดให้เป็นระเบียบ และดำเนินการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุอันมี กุฏิสงฆ์ ศาลา ลานเจดีย์ และเมรุ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ สนับสนุนให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและนักเรียนทุก ๆ ปี ด้านสาธารณสงเคราะห์ รูปแบบสงเคราะห์ช่วยเหลือ เช่น สร้างโรงเรียน สร้างถนน ศาลา เมรุ ห้องสมุด และบริจาคปัจจัยและสิ่งของแก่ผู้ประสบภัย และยากไร้ เป็นต้น ด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา มาฆบูชา ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมวันสามเณรพบผู้ปกครอง กิจกรรมบุญพการีรำลึก กิจกรรมวันพ่อและวันแม่แห่งชาติ เป็นต้น

Thesis Title : A Study of Buddhism Propagation Works of Phrakittiyansopon
(Buaphan Pakunadhammō)

Researcher : Phramaha Songkrant Dhammadinnō (Chandaeng)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committees

: Phramaha Pramuan Thanadattō, Pali VI, B.A. M.A.(Ling.), M.A,
Ph.D.(Pali&Bud.)

: Dr. Prayoon Saengsai (Pali IV, B.A., M.A. (Ed.), P.G. Dip.
(Journalism), Ph.D. Ed.)

Date of Graduation : March 7, 2013

ABSTRACT

The main objectives of this thesis are: to study the Buddhist ways of doctrinal propagation, to study the principles considered by Phrakittiyansopon in propagation of Buddhism, and to study the effective result of Phrakittiyansopon in propagation of Buddhism. However, this work was conducted with qualitative research methodology.

The result of this study found that the Buddha presented his teachings with the intention of public benefits. His methods were based on four skillful teaching principles namely: (1) *Sandassana*: making materials clear with classification, an analysis, and reasonable description, (2) *Samadapana*: making listeners convinced and appreciated to be conscious of the values and importance, (3) *Samuttejana*: arousing listeners to get new knowledge by interesting description, and (4) *Sampahamsana*: creating an atmosphere of fun, cheerfulness, joyousness and delight. These skilful teaching methods of the Buddha drew attention of a man in getting great faith in moral practices and led them to live happily and peacefully in the society.

Phrakittiyansopon (Buaphan Pakunadhammō), in propagation of Buddhism, he accordingly followed the five principles of *Dhammakathika* (one who preaches the doctrines): his instruction is regulated and gradually advanced (*Anupubbikatham*); it contains with reasoning or refers to causality (*Pariyadassavi*); it is inspired by kindness (*Anudayatam paticca*); it is not for worldly gain (*Na amisantaro*); and it dose not hurt oneself or others (*Anupahacca*). Collectively,

he considered various kinds of techniques and skillful methods in teaching Buddhist doctrine to the devotees such as using a simple word, illustrated with historical events and current situation, and he knew an appropriate occasion to present his teachings. However, all his Dhamma instructions were come under the cornerstone of Buddhism- morality (*Sila*), concentration (*Samadhi*), wisdom (*Paññā*) as well as four divine states of mind (*Bhrammavihara*), principles for workings. Thus, his teachings were considerable by all walks of life.

For the six categories of his Sangha administrative management, administration that covered both authority and kindness in deputy khon kaen Sanghre gover now and the abbot of Srinuan Temple made the controlee monks lived in peace. Educationally, he wholeheartedly supported monks and novices in their studies both Buddhism and general educations. In the case of public facilities, he organized temple with clean environment, repaired the buildings in which to be repaired. For the social-education welfare, he had been yearly donated scholarship to the resident monks and well-studies students. He also donated his funds to build library, schools, hospitals, and help a poor and a victim. Last but not least, for the Buddhist activities, he paid much concern regard Buddhist activities. For instance, on the important days such as Vesak Day, Asalaha Day, the Buddhist Lent-beginning Day, and Magha Puja Day, Teacher Day, Meeting between Novices and Their Parents Day, Father Day and Mother Day, he would organized the Dhamma-training activities as an additional activities to both lay people and monastic members.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยจากความช่วยเหลือด้วยเมตตาจิต ของอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ พระมหาประมวล ฐานตฺโต,ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.ประยูร แสงใส คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำ ปรึกษา ชี้แนะและตรวจสอบ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนแล้วเสร็จอย่างไม่มีรู้สึกเหน็ดเหนื่อย เอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง และขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณพระครูสิทธิธรรมนิเทศก์ (พลสวัสดิ์ ดิสุตเทโว) เจ้าอาวาส และ ผู้จัดการโรงเรียนประภัสสรวินยา วัดศรีนวล เจ้าคณะอำเภอบ้านแฮด ที่ได้เมตตาอำนวยความสะดวกในการให้มอบหนังสือประวัติ และผลงานของพระกิตติญาณโสภณพร้อมทั้งข้อมูลด้านเอกสารอื่น ๆ

ขอขอบพระคุณและสำนึกในเมตตาธรรมของพระเทพกิตติรังษี เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น พระราชปริยัติโสภณ รองเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น พระเถรานุเถระ รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดศรีนวล พระสังฆาธิการทุกรูป และเจริญพรขอบคุณขอบคุณในศิษยานุศิษย์ ทั้ง ฝ่ายบรรชิต และฝ่ายฆราวาส ไวยาวัจกร อุบาสก อุบาสิกา และเจ้าหน้าที่ ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เพื่อให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ ขอขอบคุณพระใบฎีกาวิรัชศักดิ์ ชีรปัญญา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตขอนแก่น ร่วมที่ได้กรุณาให้กำลังใจคอยกระตุ้น ชี้แนะแนวทางให้ผู้วิจัยเฝ้าศึกษา และปรารภนาให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด

ด้วยผลานิสงส์อันจะพึงเกิดในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายแด่พระรัตนตรัยเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และคุณบิดา มารดา คุณครูอุปัชฌาย์บูรพาจารย์ มีพระกิตติญาณโสภณ (บัวผัน ปุณฺณมโม) ผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น

พระมหาสงกรานต์ ฐมฺมทินฺโน

...../...../.....